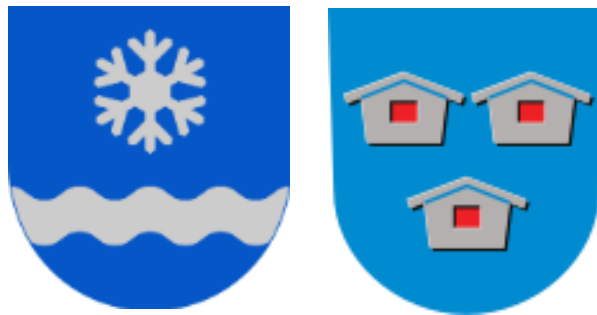

EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN SUUNNITELMA

2026–2029

**LUMIJOEN KUNTA
TYRNÄVÄN KUNTA**

JOHDANTO.....	4
EHKÄISEVÄÄ PÄIHDETYÖTÄ OHJAAVA LAINSÄÄDÄNTÖ.....	5
SUOJAAVAT JA RISKITEKIJÄT.....	6
RISKITEKIJÄT	6
EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN IKÄRYHMÄT	8
VARHAISKASVATUS.....	8
KOULUT.....	9
Kouluterveyskyselyt.....	11
NUORET.....	12
VANHEMMUUDEN TUKEMINEN	14
TYÖIKÄISET	14
YHTEISTYÖ VERKOSTOJEN KANSSA	16
Hyvinvointialue.....	16
Järjestöyhteistyö ja seurakunta	17
Liikunta-, kulttuuripalvelut ja tekniset palvelut.....	18
Elinkeinoelämän toimijat.....	18
YHTEENVETO.....	19
Tavoitteet.....	19
Kehittämiskohteet.....	20
EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN TYÖRYHMÄ.....	21
LÄHTEET.....	21

EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN
JÄRJESTÖVERKOSTO

JOHDANTO

Ehkäisevä päihdetyö on osa hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistä. Sen tavoitteena on ehkäistä ja vähentää päihteiden käytön aiheuttamia haittoja niin päihteiden käyttäjille, heidän läheisilleen kuin yhteiskunnallekin. Työn tavoitteena on myös lisätä ymmärrystä päihteiden käytöstä ja niihin liittyvistä ilmiöistä sekä edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista päihteisiin liittyvissä asioissa. Lain mukaan ehkäisevä päihdetyö kattaa alkoholin, tupakan, huumausaineiden ja muiden päihtymiseen käytettävien aineiden sekä rahapelaamisen aiheuttamien haittojen ehkäisyn. Päävastuu ehkäisevästä päihdetyöstä kuuluu kunnalle. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 2023a.)

Ennaltaehkäisevä päihdetyö on kuntien lakisääteinen tehtävä ja sen tarkoituksena on edistää kunnan asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä vähentämällä päihteiden ja rahapelaamisen aiheuttamia haittoja. Lumijoen ja Tyrnävän kunnan ennaltaehkäisevän päihdetyön toimielin on laatinut tämän suunnitelman yhteistyönä, koska kuntien toimintatavat, alueellinen sijainti ja päihteiden käytön tilanne vastaavat monelta osin toisiaan. Lumijoen ja Tyrnävän yhteinen ehkäisevän päihdetyön suunnitelma kattaa alkoholin, tupakan, huumausaineiden ja rahapelaamisen haittojen ehkäisyn.

Keskeiset yhtäläisyydet Lumijoen ja Tyrnävän kunnan välillä ovat, että molemmissa kunnissa lasten ja nuorten päihteiden ja huumeiden käyttö on seurannut alueellista trendiä ja lisääntynyt. Erityisesti kannabis, nikotiinipussit ja sähkösavukkeet ovat yleistyneet nuorten keskuudessa. Molemmat kunnat kuuluvat Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueeseen, joka vastaa päihde- ja riippuvuuspalveluiden järjestämisestä molemmilla paikkakunnilla. Vuoden 2025 molempien kuntien päihdekyselyssä asukkaat ovat nostaneet esille, että jämäkämmälle päihdetyön käytön ja rahapelaamisen aiheuttamien haittojen puuttumiselle olisi tarvetta. Alueellisesti alkoholi on kuitenkin edelleen yleisin käytetty päihde molemmissa kunnissa, samoin kuin koko Suomessa. Nuorten osalta Lumijoella ja Tyrnävällä päihteiden käytön taustalla on samankaltaiset tekijät, kuten nuorten kokema yksinäisyys ja sosiaalisen median aiheuttamat paineet.

Vastuu ehkäisevästä päihdetyöstä jakautuu kuntien ja hyvinvointialueiden kesken, jossa yhteistyö näyttäytyy tärkeässä asemassa niin hyvinvointialueen kuin järjestöjen ja poliisin kanssa. Lumijoki ja Tyrnävä pyrkivät viestinnällä lisäämään tietoisuutta päihteiden haitoista kuntalaisille. Kuntien henkilöstöä koulutetaan tässä asiassa osaamisen vahvistamisella ja päihdeasioiden puheeksi ottamisella. Lisäksi kunnat pyrkivät luomaan päihdeettömiä kohtaamispaikkoja ja edistämään elinympäristön turvallisuutta toiminnallaan. Kunnat myös järjestävät käytännön toimia eri ikäryhmille, kuten nuorisopalveluissa, kouluissa ja vapaa-

ajantoiminnoissa. Käytännön toimien toteuttamisessa ovat tärkeässä roolissa myös järjestöt (Kuten EHYT ry), poliisi ja hyvinvointialue.

Tässä suunnitelmassa kuvaamme tarkemmin kuntiemme ennaltaehkäisevän toimenpiteitä kaikkien väestöryhmien ja ikäryhmien näkökulmasta. Tavoitteena on seurata ja kehittää suunnitelmallisesti ennaltaehkäisevän päihdetyön viestintää ja toimia, jonka avulla voimme lisätä kuntalaisten hyvinvointia.

EHKÄISEVÄÄ PÄIHDETYÖTÄ OHJAAVA LAINSÄÄDÄNTÖ

Lainsäädännön keskiössä on vuonna 2026 laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015). Tämän vuoden alusta voimaan tulleet lainsäädännönmuutokset ovat tarkentaneet erityisesti vastuita erityisesti viranomaisten välillä. Laki velvoittaa valtiota, hyvinvointialueita ja kuntia ehkäisemään päihteiden sekä rahapelaamisen aiheuttamia haittoja. Sote-järjestämislaki (612/2021) puolestaan määrittää hyvinvointialueiden ja kuntien yhteistyön velvoitteista hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Ennaltaehkäisevää päihdetyötä ohjaa myös alkoholilaki (1102/2017), tupakkalaki (549/2016), huumausainelaki (373/2008), arpajaislaki (1047/2001) sekä muu sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskeva lainsäädäntö.

Lakiin on kirjattu hyvinvointialueen vastuuksi alueellinen koordinointi, asiantuntijuus ja päihdepalvelujen järjestäminen. Kuntien tehtävänä on huolehtia paikallisesta ehkäisevästä työstä ja nimettävä työhön vastaava toimielin. Kunnat toimittavat vuosittain hyvinvointikertomuksen ja hyvinvointisuunnitelman hyvinvointialueelle ja niiden on osallistuttava lakisääteisiin HYTE-neuvotteluihin. Laki velvoittaa päihdeohjelmasta työpaikoilla ja oppilaitoksissa sekä tiedon jakamista päihteiden haitoista ja terveellisten elämäntapojen tukemisesta kunnassa.

THL:llä on olemassa Pakka-toimintamalli -menetelmä, missä keskitytään tehostetusti paikallisten alkoholi-, tupakka- ja rahapelihaittojen ehkäisyyn. Pakka-mallin keskiössä on alkoholin ja tupakan saatavuuden rajoittaminen ja rahapelien liittyvän sääntelyn tehostaminen erityisesti alaikäisten päihteiden käyttöön ja saatavuuteen liittyen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2024.) Pakka-toimintamalli ei ole käytössä Lumijoen ja Tyrnävän kunnissa. Molemmissa kunnissa pieni ja tiivis yhteistyöverkosto ja varhainen tuki mahdollistaa lakisääteisen ehkäisevän päihdetyön toteutumisen.

SUOJAAVAT JA RISKITEKIJÄT

Päihteidenkäytön riski- ja suojaavien tekijöiden käsite on yleisesti hyväksytty ja kahden viime vuosikymmen ajan se on ollut ehkäisevien toimien perustana (Eurooppalainen opas päihteidenkäytön ehkäisyyn, 2024). Suojaavat tekijät ovat yksilön haavoittuvuutta vähentäviä yksilöllisiä, yhteisöllisiä ja yhteiskunnallisia ominaisuuksia. Suojaavat tekijät voivat parhaimmillaan tasoittaa riskitekijöiden vaikutuksia. Suojaavia tekijöitä ovat esimerkiksi:

- yksilö - itsesäätely- ja vuorovaikutustaidot;
- perheet - turvallinen kasvuympäristö, turvalliset ja luottamukselliset suhteet huoltajiin ja/tai muihin perheenjäseniin;
- koulut – koulutuksen laatu ja muut kouluun liittyvät tekijät, sosiaaliset taidot, kehitys ja koulutukseen sitoutuminen;
- yhteisöt ja yhteiskunta – yhteisön normit, vallitseva päihdekulttuuri, päihteiden saatavuus.

RISKITEKIJÄT

Riskitekijät määritellään yleensä käyttäytymistä tai psykososiaalista toimintaa koskeviksi tekijöiksi (sisältäen asenteet, uskomukset ja luonne), joiden on todettu olevan yhteydessä kasvaneeseen päihteidenkäytön riskiin. Riskitekijöitä ovat esimerkiksi:

- kontekstisisonnaiset tekijät – kuten päihteidenkäyttöä suosivat lait ja normit (mukaan lukien markkinointiin ja saatavuuteen liittyvät lait ja normit, taloudellinen haavoittuvuus, asuinalueen viihtyisyys tai huono-osaisuus ja ikätoverit
- yksilölliset ja ihmissuhdetekijät – esimerkiksi geneettinen alttius ja muut fysiologiset mittarit, perheen päihteidenkäytön historia ja asenteet päihteidenkäyttöä kohtaan, perheristiriidat ja heikot sosiaaliset suhteet.

THL (5/2022) on kuvannut suojaavat tekijät ja riskitekijät näin:

Suojaavat tekijät ja riskitekijät

Suojaava tekijä on yksilön, yhteisön tai yhteiskunnan piirre, joka ehkäisee tai vähentää riskiä päihteiden, tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön tai rahapelaamisen aloittamiseen tai ongelmien syntyyn.

Suojaavia tekijöitä ovat esimerkiksi:

- turvallinen ja kannustava kasvuympäristö, kasvua tukeva varhaiskasvatus ja perusopetus
- hyvät tunne- ja vuorovaikutustaidot
- turvalliset ja luottamukselliset sosiaaliset suhteet lähiyhteisöissä
- vallitseva päihteisiin ja muihin riippuvuuksiin liittyvä kulttuuri, eli päihde-, tupakka- ja nikotiini- sekä rahapelihaittoja ehkäisevät ja stigmaa purkavat asenteet sekä
- päihteiden, tupakka- ja nikotiinituotteiden tai rahapeliin vaikea saatavuus (esim. tiukka ikärajakontrolli)

Riskitekijä on yksilön, hänen lähisuhteidensa, yhteisönsä tai yhteiskunnan ominaisuus, tilanne tai tapahtuma, joka tietyissä olosuhteissa tai tietyissä ryhmissä lisää jonkin tietyn häiriön tai ongelman todennäköisyyttä.

Riskitekijöitä ovat esimerkiksi:

- kasvuympäristön monimuotoiset ongelmat, kuten väkivalta ja laiminlyönnit sekä turvattomuus ja osattomuus
- toimeentulon tai työllistymisen ongelmat
- yksinäisyys, heikot sosiaaliset suhteet, sairastuminen
- vallitseva päihteisiin ja muihin riippuvuutta aiheuttaviin toimintoihin myönteisesti suhtautuva kulttuuri
- päihteiden, tupakka- ja nikotiinituotteiden tai rahapeliin helppo saatavuus (esim. ikärajakontrollin heikkous)

Käytännössä ehkäisevää päihdetyötä tehdään vähentämällä päihteiden, tupakka- ja nikotiinituotteiden ja rahapeliin kysyntää, saatavuutta ja tarjontaa toimiviksi todetuilla menetelmillä, viestinnällä ja vahvistamalla ehkäisevän työn rakenteita (THL, 2022.)

EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN IKÄRYHMÄT

VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatuksen ehkäisevässä päihdetyössä keskitytään ennen kaikkea lasten hyvinvoinnin suojeluun ja perheiden tukemiseen sekä varhaiseen puuttumiseen. Varsinaista suoraan lapsille kohdennettavaa päihdevalistusta ei ole. Lapsille suunnattu toiminta painottuu tunnetaitojen vahvistamiseen, turvataitoihin sekä terveellisten elämäntapojen ja turvallisten aikuisten merkityksen korostamiseen.

Päiväkotien henkilöstöllä on lakisääteinen velvollisuus tunnistaa lapsen hyvinvointia vaarantavat tekijät, kuten esimerkiksi huoltajien päihteidenkäyttö. Henkilökuntaa koulutetaan varhaiseen asioiden puheeksi ottamiseen huoltajien kanssa. Jos varhaiskasvatuksessa ilmenee huoli lapsen huoltajan päihteidenkäytöstä, on henkilökunnalla velvollisuus tehdä asiasta lastensuojeluilmoitus. Kunnat ja hyvinvointialue tekevät yhteistyötä tässä, että perheet saavat apua matalalla kynnyksellä. Varhaiskasvatuksen rooli on tarjota lapselle vakaa kasvuympäristö silloinkin, kun perheessä esiintyy päihdeongelmia.

Tyrnävällä varhaiskasvatuspäivän aikana lapsilla on aina turvallinen ja terveellinen kasvuympäristö. Lapsille tarjotaan terveellistä ja monipuolista ruokaa, ja arjessa opetellaan terveellisiä elämäntapoja (ravinto ja hygienia) sekä kestäväää kehitystä (kierrätys ja energiansäästö). Lasten kehityksen ja oppimisen tukemisessa tehdään moniammatillista yhteistyötä neuvolan, terapeuttien, sosiaali- ja terveyspalvelujen, kulttuuritoimen, koulujen ja seurakunnan kanssa. Koko perheille suunnattuja yhteisöllisiä tapahtumia järjestetään toimintayksiköittäin 1–2 kertaa vuodessa.

Lumijoen kunnassa varhaiskasvatusta tarjotaan kahdessa eri päiväkodissa, joiden kasvuympäristö on turvallinen, hyvinvointia tukeva ja innostava. Varhaiskasvatuksessa on käytössä lapset puheeksi -menetelmä, jonka tavoitteena on lapsen hyvinvoinnin ja kehityksen tukeminen sekä ongelmien ennaltaehkäiseminen. Tavoitteena on kohdata menetelmän avulla kaikki perheet ja erityisesti perheet, joilla on elämässään muutoksia. Menetelmän avulla voidaan tukea lapsen tai nuoren sujuvaa arkea, ennaltaehkäistä vaikeuksien kasautumista tai siirtymistä sukupolvelta toiselle. Ehkäisevän päihdetyön näkökulmasta se tarkoittaa varhaiskasvatuksen ammattilaisen toimesta matalalla kynnyksellä puheeksi ottoa perheen hyvinvointiin, terveyteen ja päihteisiin liittyen. Lumijoen varhaiskasvatuksessa huolehditaan siitä, että henkilöstössä on riittävästi lapset puheeksi -

menetelmän koulutuksen omaavia työntekijöitä. Tämä on kirjattuna tavoitteeksi ja toimenpiteeksi Lumijoen kunnan hyvinvointisuunnitelmaan vuosille 2026–2030.

KOULUT

Kouluissa toteutettava ehkäisevä päihdetyö monenlaista hyvinvointia tukevaa toimintaa. Siihen sisältyy terveellisen ja turvallisen oppimisympäristön edistäminen yhdessä oppilashuollon kanssa, laadukas päihdekasvatus ja yksilöllisten tuentarpeiden tunnistaminen moniammatillisessa yhteistyössä. Kuntien ehkäisevän päihdetyön suunnitelmat nivoutuvat muihin suunnitelmiin ja ohjelmiin, jotka lisäävät ymmärrystä päihitteettömyydestä, nikotiinittomuudesta ja rahapelaamisen merkityksestä ja edistävät terveellisiä ja turvallisia elintapoja. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2023b.) Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on laatia opiskeluhoitosuunnitelma, jossa ehkäisevän päihdetyön kannalta oleellisia toimia on vahvistaa vuorovaikutustaitoja, mielenterveyttä, sosiaalista vastuuta ja terveyttä ja turvallisuutta edistävää ympäristöä (Opetushallitus 2026). Koulukiusaamisen ehkäisy on myös tärkeä ehkäisevän päihdetyön osa-alue.

Koulut ja oppilaitokset tavoittavat lähes jokaisen lapsen, nuoren ja heidän huoltajansa, minkä vuoksi kouluissa voidaan tehdä ehkäisevään päihdetyöhön liittyen merkittävää ja pitkäjänteistä työtä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2023b.)

Kaksi keskeisintä ehkäisevän päihdetyön ympäristöä lasten ja nuorten osalta ovat perhe ja koulu. Koulujen hyvä puoli on se, että esimerkiksi interventioita voidaan toteuttaa kaikille lapsille eikä vain riskiryhmään kuuluville. Tällöin kaikki lapset ja nuoret voivat hyötyä toiminnasta (Eurooppalainen opas ehkäisevään päihdetyöhön, 2024.) Kouluissa tehtävä ehkäisevä päihdetyö on tavoitteiltaan ja sisällöltään osa niissä tehtävää hyvinvointia, tervettä kehitystä ja turvallista kasvua tukevaa työtä. Se jatkaa varhaiskasvatuksessa aloitettua työtä, jossa ehkäisevässä päihdetyössä korostuu eritoten vanhempien huolta herättävän päihneiden käytön puheeksi otto ja tarvittaessa lapsen tuen piiriin ohjaus. Koulut ja oppilaitokset ovat ehkäisevän päihdetyön keskeisiä toimijoita, koska niissä kohdataan jokainen lapsi ja nuori kehityksen kannalta merkittävässä vaiheessa. Koulut ja oppilaitokset tavoittavat myös huoltajat.

Päihneiden ja tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä ja rahapelaamista voidaan ehkäistä tukemalla lasten ja nuorten tervettä kasvua, vahvistamalla suojaavia tekijöitä, kuten turvataitoja, kehittämällä vuorovaikutus- ja tunnetaitoja, lisäämällä eettistä pohdintaa ja itsetuntemusta sekä kykyä itsenäiseen ajatteluun. Ehkäisevään päihdetyöhön kuuluu lisäksi päihteisiin, tupakka- ja nikotiinituotteisiin ja rahapelaamiseen koskevien ikätasolle

soveltuvien tietojen antaminen, virheellisten uskomusten korjaaminen sekä päihde-, tupakka- ja rahapelasenteisiin vaikuttaminen. Päihteisiin, tupakka- ja nikotiinituotteisiin sekä rahapelaamiseen liittyvien riskien tiedostaminen on keskeinen osa päihdekasvatusta, jonka lisäksi tietoa riskeistä ja haitoista voidaan antaa koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa, kun niitä otetaan puheeksi (Ehkäisevä päihdetyö - opas kunnille ja hyvinvointialueille 2022.)

Tyrnävällä yläkoulussa toteutetaan ehkäisevää päihdetyötä osana koulun arkea ja eri oppiaineiden opetusta. Lisäksi yhdessä nuorisopalveluiden kanssa järjestetään vuosittain ehkäisevän päihdetyön viikolla asiantuntijaluento. Koulujen osalta ehkäisevä päihdetyö toteutuu alakouluilla lähinnä ympäristöopin oppitunneilla. TEA-viisarin mukaan tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön ehkäiseminen ja seuranta toteutuvat Tyrnävän peruskouluissa vaihtelevasti. Käyttöön puuttumista ja seurantaa vaikeuttavat uudet nikotiinituotteet ja esimerkiksi mahdollisuudet rajoittaa oppilaiden poistumista luokasta oppitunnin aikana. Yleisesti päihteidenkäytön ehkäisy sekä huumeiden käyttöepäilyjen ja tarjonnan seuranta kouluissa toteutuvat hyvin. Kouluterveyskyselyn tulosten pohjalta voidaan todeta tyrnäväläisten nuorten päihteidenkäytön noudattavan tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön osalta valtakunnallisia lukuja alkoholin ja huumausaineiden käytön ollessa muuta Suomea vähäisempää.

Lumijoen peruskoulussa ehkäisevää päihdetyötä toteutetaan osana koulun arkea ja eri oppiaineiden opetusta. Ehkäisevään päihdetyöhön liittyviä teemoja käsitellään alakoulussa erityisesti ympäristöopin ja yläkoulussa erityisesti terveystiedon, biologian ja yhteiskuntaopin oppitunneilla. Lisäksi koulussa harjoitellaan esimerkiksi kriittistä ajattelua, päätöksentekotaitoja, tunnetaitoja sekä kaveritaitoja ja pyritään rakentamaan turvallista ja luottamuksellista ilmapiiriä, jotka kaikki ovat tärkeitä osa-alueita ehkäisevässä päihdetyössä.

Lumijoen peruskoulussa toimii aktiivinen opiskeluhuoltoryhmä, joka vastaa esimerkiksi koulun hyvinvointityöstä ja ehkäisevästä päihdetyöstä. Käytössä on opiskeluhuollon vuosikello vuosittain vaihtuvien hyvinvointiteemoin. Myös koulun hyvinvointitiimi toimii aktiivisesti kouluhyvinvointityössä. Tulevina suunnitelmavuosina ehkäisevään päihdetyöhön on kuitenkin tarvetta panostaa, ja järjestää esimerkiksi aiempaa enemmän tarvelähtöisiä infoja ja teemapäiviä sekä oppilaille että huoltajille. Ehkäisevän päihdetyön teemoja on tärkeä nostaa esiin myös koulun vanhempainilloissa. Lumijoen peruskoulun järjestyssäännöissä kielletään päihteiden hallussapito ja käyttö, ja järjestyssääntöjen noudattamista valvotaan aktiivisesti. Järjestyssääntöjen rikkomiseen puututaan lailla määritetyin kasvatuksellisin toimin sekä kurinpitokeinoin yhteisesti sovituin toimintatavoin.

Poissaoloihin Lumijoen peruskoulussa puututaan koulun oman poissaoloihin puuttumisen mallin mukaisesti. Viimeisen lukuvuoden aikana on kuitenkin todettu, että varhaiseen puuttumiseen tähtäviä toimia on vielä tarpeen tehostaa. Varhaista puuttumista on tarkoitus

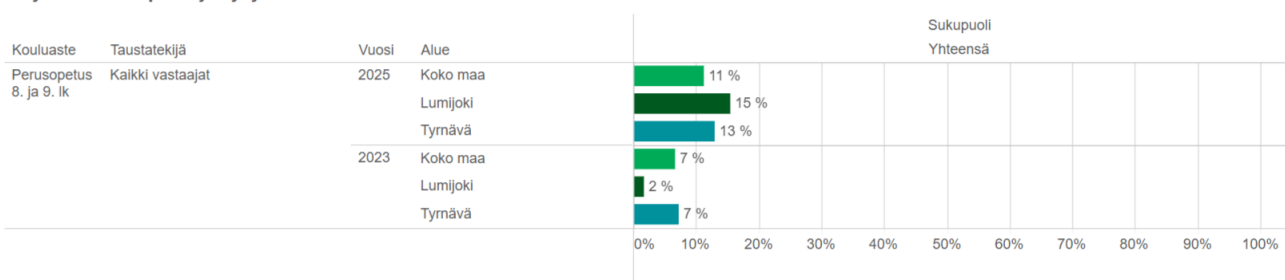
kehittää ottamalla käyttöön automatisoidut poissaoloviestit. Lumijoen koulu on osa KiVa -koulua, ja tavoitteena on, että KiVa-koulun toimintamalli saadaan juurrutettua uudelleen aktiiviseen käyttöön tulevien suunnitelmavuosien aikana ja tämän myötä tehostettua kiusaamisen ennaltaehkäisyä sekä kiusaamiseen puuttumista.

Lumijoen peruskoulussa tehdään yhteistyötä huoltajien sekä eri toimijoiden (esim. nuorisotyön) kanssa. Lumijoen nuoriso- ja vapaa-aikatoimi järjestää syksyisin Lumijoen peruskoulussa ryhmäytymisiä, minkä tarkoituksena on vahvistaa luokkien myönteistä ilmapiiriä, yhteisöllisyyttä sekä vahvistaa tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Lumijoen peruskoulun ja nuorisotoimen yhteistyö on viime vuosina ollut vähänlaista, joten yhteistyön kehittämiseksi ja tehostamiseksi on tarvetta. Lumijoen peruskoulussa on nähty tarve myös kokoaikaiselle koulunuorisotyöntekijälle, jonka palkkaamista varten on haettu avustusta.

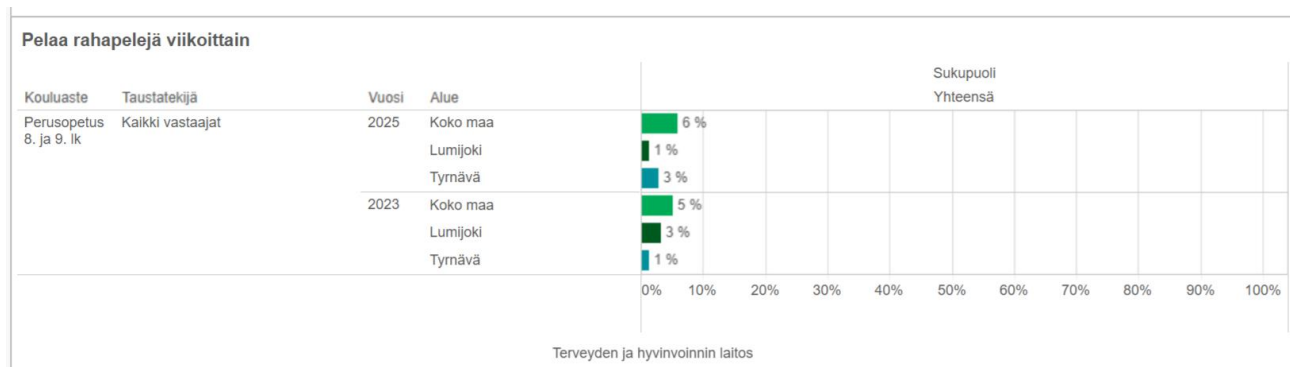
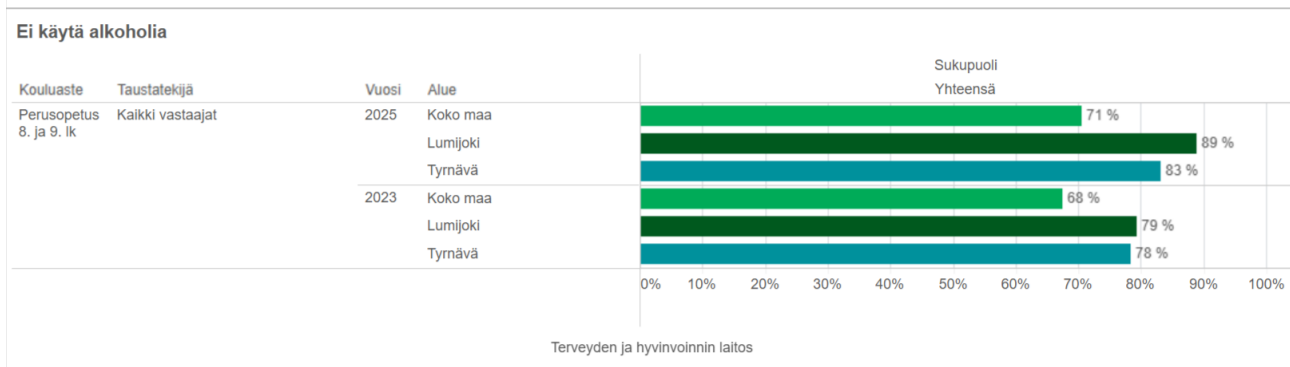
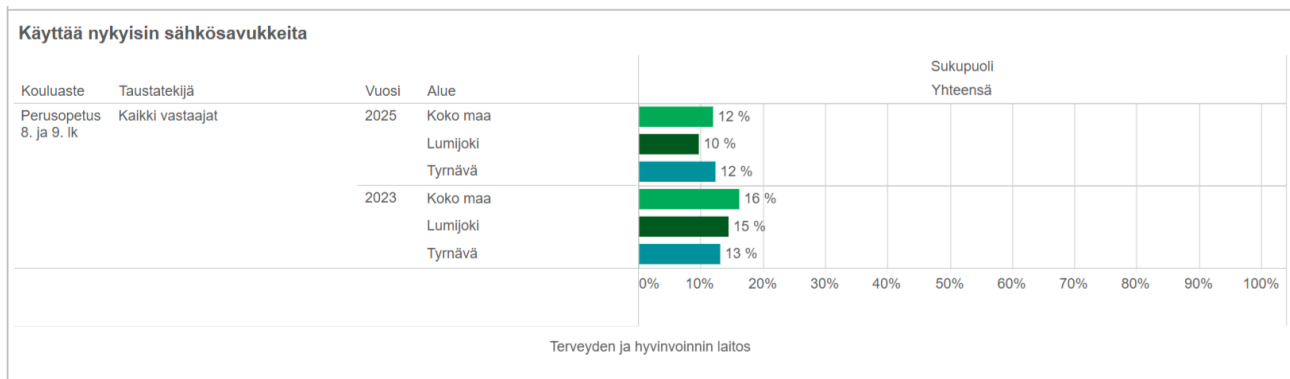
Kouluterveyskyselyt

Kouluterveyskyselyissä vuosina 2023 ja 2025 perusopetuksen 8.- ja 9.-luokkalaiset vastasivat kysymyksiin mm. tupakasta, päihteistä ja rahapeleistä. Infograafissa on otettu otokset muutamista kysymyksistä ja vastaukset Lumijoelta ja Tyrnävältä sekä vertailukohtana on koko maa. 8.- ja 9.- luokkalaisten alkoholin käytössä näyttäytyy myönteinen lasku. Sähkösavukkeiden käytössä näkyy myös hienoinen laskusuunta, mutta nikotiinipussien käyttö on noussut huomattavasti molemmissa kunnissa. Rahapeliin viikoittainen pelaaminen on Lumijoella hieman laskenut ja Tyrnävällä hieman noussut.

Käyttää nikotiinipusseja nykyisin

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

NUORET

Vuonna 2026 ehkäisevä päihdetyö on yksi nuorisotyön lakisääteisistä ydintehtävistä. Sen rooli on toimia siltana nuorten arjen ja raskaampien sote-palveluiden välillä, painottuen kohtaamiseen, osallisuuteen ja varhaiseen tukeen. Kuntien nuorisotyö tarjoaa päihdeettömiä ympäristöjä, jossa nuoret voivat viettää aikaa ilman painetta päihdekokeiluihin. Nuorisotyön tehtävänä on keskittyä nuorten itsetunnon, elämänhallinnan ja tunne-elämän vahvistamiseen. Itsetunnon vahvistaminen on syrjäytymistä ehkäisevää työskentelyä, joka osaltaan voi vaikuttaa vähentävästi nuorten päihdekokeiluihin. Nuorison kanssa työskentelevät henkilöt ovat usein ensimmäisiä, jotka huomaavat muutokset nuorten käytöksessä ja heidät on koulutettu päihdeiden käytön puheeksi ottamiseen matalalla kynnyksellä. Nuorison kanssa tehtävä päihdetyö on siirtynyt vahvasti sosiaaliseen mediaan ja kaduille, sinne missä nuoret ovat.

Kuten kaikki vapaa-aikatoimen tilaisuudet ja toimipaikat, myös nuorisotilalla noudatetaan täysin päihteetöntä linjaa. Lumijoella on myös tehty linjaus, ettei energijuomia tuoda nuorisoseuran tiloihin.

Nuorisotyö tekee tiivistä yhteistyötä poliisin, sosiaalityön ja terveydenhuollon kanssa. Nuorisotyöntekijät myös toimivat kouluissa tarjoten tukea oppilashuollolle ja vetäen päihdeaiheisia teematunteja ja ryhmiä. Ehkäisevää päihdetyötä nuorisotyöntekijöiden työssä ohjaa nuorisolaki (1285/2016), joka velvoittaa edistämään nuorten terveitä elämäntapoja.

Etsivän nuorisotyöntekijän rooli ennaltaehkäisevän päihdetyön suunnitelmassa painottaa etsivän työn erityisluonnetta: vapaaehtoisuutta, luottamusta ja nuoren rinnalla kulkemista. Etsivän nuorisotyöntekijän rooli ehkäisevässä päihdetyössä on ensisijaisesti sosiaalinen vahvistaminen. Tavoitteena on:

- Vahvistaa nuoren elämänhallintaa ja merkityksellisyyden kokemusta
- Tunnistaa päihdehaittojen riskit varhaisessa vaiheessa osana yksilönohjausta
- Madaltaa kynnyksiä hakeutua hoidon tai muun tuen piiriin

Etsivässä työssä päihdeteemat tuodaan esiin luontevana osana arjen kohtaamisia. Päihdeteemoja käsitellään tarvittaessa niin ryhmä- kuin yksilötapaamisissa keskustellen sekä menetelmätyöskentelynä (esim. kortit, pelit, EHYT ry:n materiaalit). Etsivät nuorisotyöntekijät osallistuvat vuosittain valtakunnalliseen ehkäisevän päihdetyön viikkoon viestimällä aiheesta sosiaalisessa mediassa. Ajoittain etsivä nuorisotyöntekijä on linkki nuoren ja palveluiden välillä, jolloin etsivä auttaa nuorta varaamaan aikoja lääkärille tai sosiaalitoimeen ja tarvittaessa saattaa nuoren ensimmäisille tapaamisille.

Ehkäisevää päihdetyötä toteutetaan Tyrnävän perusnuorisotyössä ala- ja yläkoululle tuntikokonaisuuksien sekä ehkäisevän päihdetyön viikolla kokemusasiantuntijan luennolla. Ehkäisevän päihdetyön viikolla nostamme teemaa ja kannustamme päihteettömyyteen sosiaalisen median tileillämme. Tyrnävän kunnan nuorisotoimi tarjoaa nuorille päihteettömän nuorisotilan, missä on paikalla aina vähintään kaksi koulutettua nuorisohjaajaa. Nuorisotilalla keskustelu on avointa ja luottamuksellista. Nuorisotoimi on mukana kunnan järjestämässä päihteettömissä tapahtumissa sekä järjestää nuorille päihteettömiä retkiä. Nuorisotyö järjestää myös vuosittain päättäritapahtuman yhdessä muiden nuorten kanssa toimivien kanssa, jolloin mahdollistamme nuorille päihteettömän ja turvallisen tilan.

Tyrnävän etsivä nuorisotyöntekijä osallistuu päihdetyön viikolla kokemusasiantuntijan luentoihin kouluilla. Useasti nuoret haluavat keskustella luennon jälkeen aiheesta, jolloin on tärkeää, että nuorille on turvallisia aikuisia kuuntelemaan ja tukemaan heitä, sekä

tarjoamassa jatko mahdollisuutta keskusteluille. Ehkäisevä päihdetyö etsivässä nuorisotyössä edistää nuorten hyvinvointia ja vähentää päihde- sekä pelihaittoja. Työ perustuu vapaaehtoisuuteen, luottamukseen ja nuoren elämän tilanteen tukemiseen. Päihteiden puheeksi ottaminen ja riskikäyttäytymisen ennaltaehkäisy on tärkeässä roolissa etsivässä nuorisotyössä.

VANHEMMUUDEN TUKEMINEN

Turvallisen vanhemmuuden vahvistaminen on tutkitusti tehokas keino tukea perheiden jaksamista ja ehkäistä lasten ja nuorten tulevia päihde-, riippuvuus- ja mielenterveysongelmia. Tukemalla perheiden voimavaroja ja jaksamista sekä tunnistamalla riskit ajoissa, turvataan lasten ja nuorten kasvu ja kehitys (Ehkäisevä päihdetyö – opas kunnille ja hyvinvointialueille, 2022).

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen päihdetilannekyselyllä (2025) kartoitettiin täysi-ikäisten asukkaiden näkemyksiä alkoholin, tupakka- ja nikotiinituotteiden ja huumausaineiden käytöstä sekä rahapelaamisesta viimeisen 12 kk ajalta. Vanhemmuuden tukemisen osalta ehkäisevän päihdetyön tärkeäksi keinoksi nähtiin se, että jokaista aikuista kannustetaan puuttumaan lasten ja nuorten päihteiden, tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöön. Lisäksi tuloksissa nousi esiin myös vanhempain tukeminen kasvatustyössä sekä riittävän toimeentulon turvaaminen.

Ehkäisevän päihdetyön järjestöverkoston kuuluu Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Lumijoen ja Tyrnävän alueella Mannerheimin lastensuojeluliiton paikallisjärjestöjen toimintaa järjestetään MLL:n Tyrnävä -yhdistyksen toimesta sekä MLL:n Lumijoen yhdistys ry:n toimesta. Tavoitteena on tukea ja vahvistaa lapsiperheiden hyvinvointia ja vanhemmuutta sekä tarjota vertaistukea perhekahviloiden, tapahtumien, retkien ja kerhojen merkeissä. Lisäksi esimerkiksi Ehyt ry järjestää verkkovanhempainiltoja ehkäisevään päihdetyöhön kuten alkoholin välittämiseen, nikotiinin käyttöön, rahapelaamiseen sekä someen liittyen. Tiedot vanhempainilloista välitetään wilman kautta lasten ja nuorten huoltajille.

TYÖIKÄISET

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen päihdetilannekyselyssä (2025) selvitettiin täysi-ikäisten asukkaiden näkemyksiä yleisesti alkoholin, tupakka- ja nikotiinituotteiden ja

huumausaineiden käytöstä sekä rahapelaamisesta. Merkittävä osa kyselyyn vastanneista koki, että päihteitä, tupakka- ja nikotiinituotteita ja rahapelejä käytetään liikaa Pohjois-Pohjanmaalla (27–51 %). Eryteisesti tupakan, nikotiinipussien, alkoholin ja nuuskan käyttö koettiin liialliseksi (49–51 %). Vastajat kokivat enemmän huolta läheisistään kuin itsestään. Yksi tärkeimmiksi ehkäisevän päihdetyön keinoksi nousi muun muassa syrjäytymisen ehkäisy yhteisöllisyyden lisäämisen keinoin esim. järjestämällä tapahtumia, kokoontumispaikkoja, harrastamismahdollisuuksia, tutustumalla naapureihin, jalkautumalla nuorten joukkoon.

Tyrnävän työllisyyspalveluissa annetaan neuvontaa ja ohjausta matalalla kynnyksellä. Usein toimenpiteet ovat kuitenkin jo korjaavia, kun asiakkaita ohjataan päihdepalveluihin yhdessä Pohteen sosiaalityöntekijän tai sosiaaliohjaajan kanssa. Monialaista yhteistyötä tehdään etenkin päihdetyöntekijän ja tarvittaessa myös jälkihuollon sosiaalityöntekijän kanssa. Päihdeongelma estää esimerkiksi ammatilliseen kuntoutukseen pääsyn, joten ongelma on hoidettava pois alta ensin. Työttömien terveystarkastus on tärkeä väylä ehkäisevässä päihdetyössä.

Lumijoen työllisyyspalveluissa annetaan kaikille kuntalaisille matalalla kynnyksellä neuvontaa ja ohjataan asiakas tarvittaessa sopivien palveluiden piiriin. Kunnassa ammattilaisten verkosto on pieni ja tiivis. Yhteistyötä tehdään hyvinvointialueen sosiaalityöntekijän kanssa työllistymistä edistävän moniammatillisen yhteistyömallin tiimissä. Lisäksi yhteistyötä tehdään aktiivisesti kunnan etsivän nuorisotyön työntekijän kanssa, joka tapaa työssään 15–29-vuotiaita nuoria. Työllisyyskoordinaattori pystyy välittämään tietoa sopivista työmahdollisuuksista etsivälle nuorisotyöntekijälle ja tieto kulkee saumattomasti yhteistyössä. Työllisyyspalveluissa kohdataan asiakas aina yksilöllisesti. Työhaun alkuhaastattelussa ja täydentävissä työnhakukeskusteluissa kysytään matalalla kynnyksellä elämäntilanteeseen, sairauksiin ja rahahuoliin liittyvistä asioista, jotka usein voivat hankaloittaa työelämään pääsemisessä tai työelämässä kiinni pysymisessä. Nämä ovat ennaltaehkäisevän päihdetyön merkittäviä keinoja. Pidemmässä asiakkuuksissa usein luottamus pääsee syntymään ja silloin taustalla vaikuttaviin juurisyihin asiakas saa systemaattisempaa tukea ja apua. Lumijoen työllistymispalveluissa ohjataan asiakkaat matalalla kynnyksellä työttömien terveystarkastukseen, joka on myös tärkeänä osana ehkäisevässä päihdetyössä.

Lumijoella maahanmuuttotyön pääasiallisena kohderyhmänä ovat Ukrainasta tulleet tilapäisen suojelun saaneet ihmiset. Ulkomaalaisten vastaanottamiseen ja ohjaamiseen on Lumijoella ohjattu resursseja hyvin, ja tämä myös osaltaan vaikuttanut ulkomaalaisten kotoutumiseen ja sitä kautta hyvinvointiin. Lumijoella on paljon maatiloja, joiden kautta ukrainasta saapuneet ovat löytäneet töitä. Yhteiskuntaan integroituminen ja töissä käynti on merkittävä asia ehkäisevän päihdetyön ja terveellisten elämäntapojen näkökulmasta. Työllisyys- ja maahanmuuttopalveluissa annetaan neuvontaa ja tukea sopivien palveluiden

löytymiseen ja suomalaisessa yhteiskunnassa toimimiseen. Lumijoella Help Center Lumijobi toimii maahanmuuttajien ja paikallisten kohtaamispaikkana ja mahdollistaa yhteisöllisten tapahtumien ja kohtaamisten syntymisen. Kunta tarjoaa tilat toiminnalle.

IKÄIHMISET

Ikääntyneille suunnatun ehkäisevän ja edistävän työn yksi tavoite on vahvistaa ikääntyneen voimavaroja, suojaavia tekijöitä, osallisuutta, merkityksellisyyttä sekä positiivista mielenterveyttä. Erilaiset vapaa-ajan toimintamahdollisuudet ja harrastukset vahvistavat ikääntyneiden terveyttä ja hyvinvointia, ja tarjoavat luontevan ympäristön ehkäisevälle päihdetyölle. (Ehkäisevä päihdetyö – opas kunnille ja hyvinvointialueille, 2022.)

Tyrnävän kunta järjestää soveltavaa liikuntaa yli 65-vuotiaille. Soveltavan liikunnan ryhmät ovat maksuttomia. Myös kuntosalien omatoiminen käyttö on maksutonta tyrnäväläisille yli 65-vuotiaille ja eläkeläisille. Lisäksi Tyrnävän kunta tarjoaa yli 65-vuotiaille tyrnäväläisille seniorikortin Kempeleen virkistysuimala Zimmarin. Tyrnävän kulttuuritoimi tuottaa monenlaisia virikkeellisiä kulttuuri- ja taidetapahtumia ja tilaisuuksia oman kunnan alueella sekä yhteistyössä lakeuden ympäristökuntien kanssa kaiken ikäisille.

Lumijoen ikäihmisten hyvinvointia, yhteisöllisyyttä ja terveyttä tuetaan monin tavoin. Lumijoen kunta myöntää yli 65-vuotiaille ikäihmisille seniorikortin Lumijoen liikuntahallin kuntosalille sekä mahdollisuuden käyttää virkistysuimala Zimmarin palveluja päiväsaikaan. Ikäihmisille järjestetään maksuttomia ja kaikille avoimia tapahtumia ikäihmisille kuten ukkokerhoa, eläkeliiton kerhoa, tuolijumpaa ja digipalveluopastusta sekä LumiJobi – toimintaa. Kunnassa toimii aktiivisena monenlaisia kolmannen sektorin järjestötoimijoita kuten Lumijoen 4H-yhdistys, Eläkeläisyhdistys ja Limingan ja Lumijoen Sydänyhdistys.

YHTEISTYÖ VERKOSTOJEN KANSSA

Hyvinvointialue

Lumijoen ja Tyrnävän kunnat kuuluvat molemmat Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen Pohteen alaisuuteen. Molemmille kuuluu ennaltaehkäisevä päihdetyö, kuten varhainen puheeksi otto, varhainen tunnistaminen sekä kohdennettu ja valikoitu ehkäisytyö. Hyvinvointialueen ja kuntien yhteistyöhön kuuluu päihteisiin liittyvän tiedon jakaminen ja tiedottaminen. Tarvittaessa sekä Tyrnävän että Lumijoen kunnista ohjataan asiakkaita

eteenpäin hyvinvointialueen vastuulle kuuluvaan päihde- ja riippuvuussairauksien hoitoon ja kuntoutukseen liittyvissä asioissa. (Ks. Ehkäisevä päihdetyö - opas kunnille ja hyvinvointialueille 2022.)

Pohde tekee monipuolista ennaltaehkäisevää työtä mm. äitiys- ja lastenneuvoloissa, kouluterveyden huollossa sekä lapsiperheiden sosiaalipalveluissa. Perheiden sosiaalipalveluja on mm. lapsiperheiden palveluohjaus, kotiin annettavat palvelut, kasvatus- ja perheneuvonta sekä lastensuojelu. Työikäisille ja ikäihmisille on tarjolla aikuissosiaalityötä. Tämän lisäksi kaikenikäisille on tarvittavat terveysterveystoimet saatavilla. Reittis –palvelun sivusto on ohjaamassa kaikenikäisiä kohti parempaa hyvinvointia.

Järjestöyhteistyö ja seurakunta

Ehkäisevän päihdetyön järjestöverkoston kuuluu monia valtakunnallisia toimijoita. Päihde- ja riippuvuustyöhön liittyvä valtakunnallinen iso toimija on EHYT ry. EHYT ry tarjoaa muun muassa ajantasaista tietoa päihteisiiin liittyen, verkkokursseja, maksutonta päihdeneuvontaa puhelimitse sekä koulutuksia alan ammattilaisille. Mielenterveyden edistämistyötä ja ehkäisevää päihdetyötä tehdään myös Mielenterveyden keskusliiton ja MIELI Suomen Mielenterveys ry:n toimesta. Toiminta tapahtuu etäyhteyksin esimerkiksi verkkokurssien, chatin ja puhelinpalveluiden kautta ja näin ollen tavoittaa myös tyrnäväläiset ja lumijokiset asukkaat. Myös Nuorten Ystävät on valtakunnallinen järjestö, joka antaa ennaltaehkäisevää tukea vaikeissa elämäntilanteissa kohderyhmänään lapset, nuoret ja perheet.

Lumijoella toimii useita hyvinvointia, terveellisiä elämäntapoja ja yhteisöllisyyttä tukevia järjestöjä kuten Lumijoen 4H-yhdistys, Lumijokiseura, eläkeläisyhdistys, maa- ja kotitalousseura, Martat ja useat urheiluseurat. Näissä tarjotaan eri ikäisille kuntalaisille monipuolista tekemistä ja järjestetään kaikille avoimia päihdeittömiä tapahtumia. Lumijoen kalastajainseura järjestää yhdessä muiden toimijoiden kanssa syksyisin ahvenmarkkinat. Se kokoaa yhteen lähialueen yrittäjät ja antaa mahdollisuuden yhdistyksille esitellä toimintaansa.

Tyrnävällä toimii kymmeniä eri alojen yhdistyksiä, joissa tehdään hyvinvoinnin- ja terveyden edistämistyötä. Näitä ovat mm. Eläkeliiton Tyrnävän yhdistys ry, Tyrnävän 4H-yhdistys ry sekä erilaiset urheiluseurat kuten Tyrnävän Palloseura. Yhdistyksissä järjestetään kuntalaisille kerho- ja vertaistoimintaa, liikuntapalveluja, kulttuuritoimintaa, tapahtumia ja tilaisuuksia, jotka parantavat kunnan yhteisöllisyyttä ja osallisuutta. Kunnassa toimii myös elinkeinoelämään keskittyviä yhdistyksiä, kuten Tyrnävän yrittäjät, maatalouteen liittyviä yhdistyksiä sekä myös yleisen turvallisuuteen liittyviä yhdistyksiä, kuten Vapepa ja SPR.

Tyrnävän seurakunnassa ja Lumijoen seurakunnassa tehdään monipuolista ehkäisevää päihdetyötä tarjoamalla matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja, mielekästä päihteetöntä toimintaa ja vertaistukea. Lapsille järjestetään päiväkerho- ja perhekerhotoimintaa, nuorille rippileirejä ja lisäksi on kaikille avoimia tapahtumia ja diakoniatyötä. Tarpeen mukaan annetaan myös tietoa ehkäisevän päihdetyön menetelmistä ja päihteiden käytön riskeistä.

Liikunta-, kulttuuripalvelut ja tekniset palvelut

SiMa- hanke eli Harrastamisen Suomen malli tavoittelee mahdollistamaan jokaiselle lapselle ja nuorelle maksuttoman harrastuksen koulupäivän yhteydessä. Toiminta on edistämässä lasten harrastuneisuutta ja terveellisiä elämäntapoja. Hankkeen toimesta on järjestetty kerhoja lukuvuonna 2025–2026 niin Lumijoella kuin Tyrnävällä. Hanke on saamassa jatkoa ainakin lukuvuodelle 2026–2027. Lumijoella harrastustoimintaa järjestetään maanantaista torstaihin eri aiheiden parissa: parkour, mediakerho, kädentaidot, pihaleikit ja lautapelailut, kokkikerho ja eläinkerho. Tyrnävällä kerhojen teemoina ovat palloilu- ja liikuntakerhot, kokkauskerhot, taidekerhot, käsityökerhot, eläinaiheiset kerhot ja musiikkikerhot.

Lumijoen ja Tyrnävän kirjastot kuuluvat Pohjois-pohjanmaan Outi-kirjastoverkkoon. Kirjastoissa järjestetään myös taidenäyttelyitä, tapahtumia ja satutuokioita. Molemmissa kirjastoissa toimii myös omatoimikirjasto aukioloaikojen ulkopuolella. Lumijoen kirjastosta voi lainata kirjastokortilla myös frisbee -kiekkoja, skeittilautoja, ranne- ja nilkkapainoja, kypäriä, luistelutukia kävelysauvoja ja kahvakuulia.

Lumijoen, Tyrnävän ja Limingan alueella toimii Lakeuden kansalaisopisto. Kansalaisopiston kurssit ovat vapaan sivistystyön toimintaa, jossa pääsee tapaamaan samasta harrastuksesta kiinnostuneita ihmisiä ja oppii uusia taitoja. Kansalaisopiston toiminta luo yhteisöllisyyttä ja luo mielekästä tekemistä kuntalaisten vapaa-ajan viettoon. Kuntalaisilla on mahdollisuus esittää omia toiveita kurssitarjontaan.

Elinkeinoelämän toimijat

Tyrnävän ja Lumijoen paikalliset elinkeinoelämän toimijat edistävät ehkäisevää päihdetyötä muun muassa niin, että he huolehtivat vastuullisesta myynnistä ja anniskelussa. Elinkeinoelämän toimijoiden vastuulla on pitää yllä tehokasta

ikärajavalvontaa ja muu vastuullinen toiminta kuten anniskelun rajoittaminen päihtyneille henkilöille.

YHTEENVETO

Tavoitteet

Lumijoen kunnan ja Tyrnävän kunnan ehkäisevässä päihdetyössä vuosina 2026–2029 jatketaan työtä tiedottamisen ja varhaisen puheeksi oton parissa. Kunnan sisäistä tiedonvaihtoa koulutuksiin, tapahtumiin ja eri sektoreiden toimintaan liittyen vahvistetaan entisestään, jotta tieto kulkisi mahdollisimman sujuvasti eri toimijoiden välillä.

Kouluterveyskyselyjen mukaan sekä Tyrnävällä että Lumijoella nikotiinipussien käyttö on lisääntynyt vuosien 2023–2025 välillä ja molemmissa kunnissa sitä käytetään koko maata yleisemmin. Myös sähkösavukkeita käytetään sekä Tyrnävällä että Lumijoella suhteellisen usein, joskin hienoinen lasku on tapahtunut kahden vuoden tarkastelujakson aikana. Erityisesti nikotiinituotteiden käyttöön liittyvät ennaltaehkäisevät keinot, saatavuuden rajoittaminen, asennekasvatus ja tiedottaminen nikotiinin käyttöön liittyvistä vaaroista ovat tärkeitä tavoitteita tuleville vuosille. Molemmissa kunnissa nikotiinituotteiden käytön ehkäisemistä ja seuranta peruskoulussa olisi hyvä mahdollisuuksien mukaan tehostaa. On tärkeää, että kunnan toimijat ja opetustoimen henkilöstö ovat tietoisia uusien nikotiinituotteiden tulemisesta markkinoille ja tekevät aktiivista tiedottamistyötä niihin liittyvistä ilmiöistä, vaaroista ja saatavuudesta. Kouluterveyskyselyn mukaan Tyrnävän kunnassa rahapelaamisen kohdalla on tapahtunut hienoinen nousu vuosien 2023–2025 välillä, mikä on hyvä huomioida myös tulevien vuosien tavoitteina.

Yleisesti ottaen Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella asuvat kokevat, että erityisesti tupakan, nikotiinipussien, alkoholin ja nuuskan käyttö on liiallista. Pohteen kyselyyn vastanneista jopa noin puolet koki käytön liiallisena joko itsellään tai läheisellään. Vastauksissa nousi esiin tärkeänä ehkäisevänä keinona muun muassa yhteisöllisyyden lisääminen ja mielekkäiden tapahtumien ja harrastusten mahdollistaminen. Tyrnävän ja Lumijoen kunnassa on tavoitteena jatkossakin ylläpitää ja kehittää jo nyt olemassa olevia toimintamuotoja ja tarjota kunnan tiloja tapahtumien ja järjestöjen sekä kuntalaisten käyttöön.

Vuoden 2025 Tyrnävän ja Lumijoen kunnille toteuttamissa päihdekyselyissä nousi esiin, että alkoholi on edelleen käytetyin päihde. Vastauksista nousi toive jämäkämmälle päihteiden käytön ja rahapelaamisen aiheuttamien haittoihin puuttumiselle. Päihteiden ongelmakäytön tunnistaminen, varhainen puheeksi otto ja mini-interventioiden toteuttaminen sekä tehokas ohjaaminen hyvinvointialueen päihde- ja riippuvuuspalveluiden piiriin on Lumijoen ja Tyrnävän kunnan tärkeitä tavoitteita tuleville vuosille.

Kehittämiskohteet

Tavoitteenamme on tukea edelleen ja edistää vuosina 2026–2029 seuraavia toimenpiteitä:

Yleisesti:

- Tiedottamista ja viestikulkua kunnissa eri toimijoiden välillä
- Asiakastyössä varhainen ja matalan kynnyksen puheeksi otto ja tehokas ohjaus Pohteen riippuvuus- ja päihdepalveluiden piiriin
- Tietoiskut someen ehkäisevän päihdetyön teemoista vuosikellon mukaisesti
- Yhteistyö hyvinvointialue Pohteen kanssa
- Mielensterveyttä ja yhteisöllisyyttä edistävien kohtaamispaikkojen tarjoaminen
- Alueen järjestöjen ja vapaaehtoisten toimintaedellytyksien tukeminen Tyrnävän ja Lumijoen alueella
- Päihdekyselyjen toteuttaminen säännöllisesti

Lapset, nuoret ja perheet:

- Päihteettömien kohtaamispaikkojen, järjestötoiminnan ja verkkovanhempainiltojen mahdollistaminen lapsille, nuorille ja lapsiperheille
- Varhainen puheeksi otto ja neuvonta päihteiden käyttöön ja pelaamiseen liittyen
- Varhaiskasvatuksessa tunnetaitojen, turvataitojen ja terveellisten elämäntapojen edistäminen
- Peruskouluissa poissaolojen varhaisen puuttumisen malli vahvasti käyttöön mm. automatisoitujen poissaolokoontien käyttöönotto
- Kiusaamisen puuttumisen ja kiusaamisen ennaltaehkäisyn tehostaminen
- Peruskoulujen ja nuorisotoimen välisen yhteistyön lisääminen
- Tarvelähtöisten teemapäivien infot oppilaille ja vanhemmille
- Nikotiinituotteiden vähentäminen
- Lumijoen peruskouluun koulunuorisotyöntekijän palkkaaminen mahdollisuuksien mukaan
- Tyrnävän ja Lumijoen ehkäisevä päihdetyö ja yhteistyöverkostot nuorten tukena

Työikäiset ja ikäihmiset

- Neuvonta, ohjaus ja puheeksi otto matalalla kynnyksellä
- Syrjäytymisen ehkäisyn keinona yhteisöllisyyden lisääminen tapahtumia, kokoontumispaikkoja ja harrastusmahdollisuuksia mahdollistamalla
- Päihteiden käytön haitoista ja vertaistukitapahtumista tiedottaminen somessa ja muissa kunnan kanavissa
- Tarvittaessa tiivis ja monialainen yhteistyö Pohteen kanssa korjaavissa toimenpiteissä
- Työttömien terveystarkastukseen ohjaaminen matalalla kynnyksellä
- Työllistymisen ja yrittäjyyden tukeminen
- Osallisuuden ja mielenterveyden tukeminen mahdollistamalla kunnissa tapahtumia, järjestötoimintaa, kirjasto- ja kulttuuripalveluita
- Ikäihmisille seniorikortin mahdollistaminen

EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN TYÖRYHMÄ

Lumijoen ja Tyrnävän ehkäisevän päihdetyön suunnitelman vuosille 2026–2029 tekemiseen on osallistunut seuraavat tekijät:

- Anne Tiirikainen, Tyrnävän työllisyys- ja hyvinvointikoordinaattori
- Essi Visuri, Lumijoen työllisyys- ja maahanmuuttokoordinaattori
- Sanna Pitkänen-Viinämäki, Lumijoen etsivä nuorisotyöntekijä
- Salla Mertala, Lumijoen vapaa-aikatoimenohjaaja
- Eveliina Vehkala, Lumijoen perusopetuksen opinto-ohjaaja
- Titta Mikkonen, Lapin AMK:n sosionomiopiskelija
- Petri Pakonen, Tyrnävän etsivä nuorisotyöntekijä
- Katariina Lähtevänoja, Tyrnävän vastaava nuoriso-ohjaaja
- Anna Ylilauri-Korkala, Tyrnävän tuntiopettaja
- Riitta Kangasniemi, Tyrnävän varhaiskasvatusjohtaja

LÄHTEET

Ehkäisevä päihdetyö - opas kunnille ja hyvinvointialueille. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. THL 5/2022. <https://www.julkari.fi/server/api/core/bitstreams/f89dd86f-50ef-4986-ba77-7f6bb9b2105b/content>

Mitä on ehkäisevä päihdetyö? Opas kunta- ja aluevaltuutetuille. Ehyt Ry. Viitattu 30.4.2026 <https://ehyt.fi/wp-content/uploads/2022/05/Mita-on-ehkaiseva-paihdeyto-opas-kunta-ja-aluevaltuutetuille-2022-web-s.pdf>

Eurooppalainen opas päihteiden käytön ehkäisyyn. 2024. Näyttöön perustuvan ehkäisevän työn käsikirja päätöksentekijöille ja ehkäisevän työn ammattilaisille. https://ehyt.fi/wp-content/uploads/2024/04/Eurooppalainen-opas-paihteidenkayton-ehkaisyyn_s.pdf

Kouluterveyskysely. <https://raportointi.thl.fi/>

Opetushallitus 2026. Ehkäisevä päihdetyö yhteisöllisessä opiskeluhollossa. Viitattu 30.4.2026 <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/ehkaiseva-paihdeyto-yhteisollisessa-opiskeluhollossa>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023a. <https://thl.fi/aiheet/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihdeyto>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023b. <https://thl.fi/aiheet/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihdeyto/ehkaiseva-paihdeyto-kouluissa-ja-oppilaitoksissa>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2024. Pakka-toimintamalli ehkäisevään päihdetyöhön. Viitattu 30.4.2026 <https://thl.fi/aiheet/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihdeyto/verkko-pakka-ehkaisevaan-paihdeytohon>